

Abstrakt

Cíl: Cílem studie byla ucelená analýza institucí v ČR, které poskytují harm reduction služby, se zaměřením na 3 oblasti: současný stav a jeho aktuální úroveň, zájem o získání statutu zdravotnického zařízení a zájem o eventuální rozšíření nabídky především zdravotnických aktivit/služeb pro různé cílové skupiny.

Východiska: V ČR je v současnosti síť nízkoprahových zařízení, které poskytují harm reduction služby především uživatelům ilegálních drog. Nelékařská zařízení ambulantní adiktologické péče se ovšem od sebe liší nejen náplní práce, poskytovanými službami/výkony/podmínkami poskytování péče ale i statutem (registrovaná sociální služba x registrované zdravotnické zařízení x neregistrované zařízení apod.) Zmapováním aktuální situace v zařízeních drogových služeb provozujících programy harm reduction bychom nastínili možnosti, jakými se tato zařízení mohou v budoucnu rozvíjet, pokud o to budou mít sama zájem.

Popis výzkumného souboru: V rámci studie byl osloven maximální počet odborných zařízení v systému harm reduction služeb pro uživatele drog v ČR (N= 96 zařízení), konkrétně kontaktní centra a terénní programy. Databáze kontaktů byla vytvořena na základě: drogového informačního serveru tzv. „*Mapa pomoci*“; internetové stránky MPSV „*Registr poskytovatelů sociálních služeb*“; seznamu certifikovaných sociálních služeb „*Centrum pro kvalitu a standardy v sociálních službách*“ a kontaktů od členů ČAA. Vzhledem k charakteru zjišťovaných informací, byly osloveny kompetentní osoby, nejčastěji vedoucí pracovníci zařízení, a to elektronickou poštou i telefonicky. Studie se zúčastnili respondenti z 60 zařízení, poskytující HR služby (39 kontaktních center, 21 terénních programů).

Metody: Sběr dat byl proveden formou dotazníkového šetření. Dotazník byl strukturovaný, rozdělen do 3 částí. V případě potřeby doplnění chybějících dat nebo specifikace odpovědi jsme použili metodu telefonického interview a analýzu dokumentů.

Přínos práce: Dosažené výsledky mohou usnadnit orientaci v diskutované možnosti implementaci harm reduction aktivit do zdravotnictví, která by reálně podpořila vícezdrojové financování těchto služeb.

Výsledky: Harm reduction služby v ČR, terénní programy a kontaktní centra, jsou z podstatné části zajišťovány mimo zdravotnický systém, pouze tři zařízení jsou registrovaným zdravotnickým zařízením. Přesto většina zařízení provádí i ryze zdravotnické výkony jako zdravotní ošetření (90 % všech zařízení/programů) nebo testování na infekční onemocnění (přibližně 68 % všech zařízení/programů). Oba typy sociálních služeb nejčastěji zaměstnávají sociální pracovníky. Ze zdravotnických odborností třetina zařízení zaměstnává zdravotní sestru a jen necelých 30 % zařízení má ve svém týmu kvalifikovaného adiktologa s osvědčením k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu. Další 15 % zařízení/programů zaměstnává adiktologa bez takového osvědčení. V interním pracovním týmu stávajících zařízení je velmi zřídka lékař nebo psycholog (méně než v 15 % případů). Zájem o změnu statutu zařízení (tj. transformaci) projevuje, respektive uvažuje o ní polovina participujících zařízení: 19 (48,7 %) kontaktních center a 10 (47,6 %) terénních programů. Odhadovaný zájem o změnu statutu v cílové skupině se může pohybovat okolo 30 %. Dostatek informací o registrační proceduře a možných výhodách a nevýhodách, které by transformace přinesla má jen čtvrtina zařízení: 10 (25,6 %) kontaktních center a 5 (23,9 %) terénních programů. Přínos rozšíření statutu vidí respondenti především ve financování služby, které by mohlo být dle jejich vyjádření stabilnější a jistější. Velkým profitem by byla možnost rozšíření služeb (poskytovaných výkonu), které by mohly být i ryze zdravotnického charakteru. Výsledky zároveň prokázaly, že zařízení/programy se na transformaci nijak zvlášť nepřipravují. Současná zařízení/programy nejeví přílišný zájem o rozšíření své klientely, a to ani v případě, že by to sebou přinášelo odpovídající finanční prostředky. Z cílových skupin, které v současnosti nejsou typickými klienty kontaktních center a terénních programů je znatelnější zájem (více jak v 50 % případu) kromě o osoby blízké klientům jen o klienty, jejichž primární drogou je alkohol.